

JUSTITSMINISTERIET

HÅNDAKT TIL KONTORCHEF

Dato: 2. maj 2018
Sagsnr.: 2018-730-0199
Dok.: 723185

Teknisk gennemgang den 3. maj 2018 Om strafudmåling og strafferammer for grov vold, særligt grov vold og uagtsomt manddrab

[Indledning]

1. Tak for ordet.

Jeg vil i det følgende redegøre for en række udvalgte domme fra de seneste 5 år, som omfatter henholdsvis grov vold, herunder i gentagelsestilfælde, særligt grov vold og uagtsomt manddrab.

Formålet med gennemgangen er at illustrere, hvordan forskellige overtrædelser fordeler sig inden for strafferammen. Jeg vil derfor fremhæve tilfælde, som viser en ”typisk” overtrædelse inden for enten strafferammens nederste tredjedel, den nederste halvdel, den øverste halvdel eller den øverste tredjedel.

Dommene forholder sig i sagens natur til de konkrete omstændigheder i en sag, og der kan derfor i de enkelte tilfælde være både formildende og skærpende omstændigheder, der har haft betydning for den udmålte straf.

Dommene, som er indhentet fra Rigsadvokaten samt fra trykt retspraksis, er udvalgt med henblik på at give et så repræsentativt billede af straffene for de pågældende overtrædelser som muligt. Jeg skal dog bemærke, at omstændighederne i sager om grov vold mv. kan variere betydeligt, og at der alene er tale om et udsnit af domme.

Retsudvalget har desuden efterspurgt oplysninger om antallet af nævningesager vedrørende de pågældende overtrædelser i løbet af de seneste 5 år. Jeg vil redegøre for disse tal afslutningsvis.

Jeg vil dog gerne indlede med at sige noget mere generelt om fastsættelsen af strafferammer og domstolenes udmåling af straf.

[Fastsættelse af strafferammer]

2. Straffelovrådet har tilbage i 1987 og igen i 2002 forholdt sig til spørgsmålet om fastsættelse af strafferammer.

Straffelovrådet anfører, at valget af strafmaksimum i en strafferamme i hovedsagen er bestemt af forbrydelsens grovhed og farlighed.

Straffelovrådet anfører videre, at strafmaksimum ofte placeres sådan, at der kun sjældent ventes at blive tale om at udmåle straf inden for den øvre del. Med ”den øvre del” sigter rådet til den øverste tredjedel, halvdel eller endog de øverste to tredjedele af strafferammen.

Efter rådets opfattelse er det i almindelighed velbegrundet at fastsætte strafmaksimum, så der er ”luft” mellem normalniveauet for straffe og strafferammens maksimum. Det gælder navnlig på områder, hvor man kan forestille sig, at der vil kunne forekomme særligt grove forbrydelser, selv om man endnu ikke er stødt på dem i praksis.

Strafferammerne skal normalt også kunne rumme, at flere forbrydelser pådømmes samtidig. Selvom der er tale om flere overtrædelser, vil retten således kun, hvis

der foreligger ”særdeles skærpende omstændigheder”, kunne idømme en straf, som overstiger strafferammen.

[Principper for fastsættelse af straf]

3. I almindelighed har domstolene en betydelig frihed med hensyn til sanktionsvalg og straffens fastsættelse.

Lovens forarbejder vil dog ofte indeholde vejledning om, hvor den konkrete straf skal placeres inden for strafferammen.

Derudover er den vigtigste vejledning for domstolene den foreliggende retspraksis, forudsat at det drejer sig om et område, hvor der tidligere er afgjort sammenlignelige sager. I de tilfælde, hvor der i forarbejderne er angivet retningslinjer for strafudmålingen, vil ældre praksis dermed miste relevans for spørgsmålet om strafudmåling, da retningslinjerne i forarbejderne så at sige har ”overhalet” den ældre praksis.

Ud over forarbejder og retspraksis indeholder straffeloven nogle generelle regler om, hvilke momenter, der skal tillægges betydning ved strafudmålingen.

Mens straffelovens § 80 mere overordnet fastslår, at der skal lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og gerningsmandens forhold, så opregnes der i straffelovens §§ 81 og 82 en række omstændigheder, som i almindelighed skal tillægges betydning i enten skærpende eller formildende retning.

Eksempelvis skal det tillægges betydning i skærpende retning, at gerningsmanden tidligere er straffet for lignende kriminalitet, eller gerningen er begået af flere i forening. I formildende retning skal det f.eks. tillægges betydning, at overtrædelsen er begået af en person, der ikke er fyldt 18 år, eller at gerningsmanden frivilligt har forsøgt at afværge den fare, der er forvoldt ved den strafbare handling.

Endelig kan straffen nedsættes under den foreskrevne strafferamme, når oplysninger om gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold taler afgørende herfor. [Straffelovens § 83]

[Grov vold]

4. Jeg vil nu vende mig mod domsgennemgangen og vil begynde med en række sager om grov vold.

Grov vold efter straffelovens § 245 omfatter såkaldte legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter. Bestemmelsen omfatter desuden mishandling. Det betragtes som en særligt skærpende omstændighed, hvis volden har medført betydelig skade på legeme eller helbred. Strafferammen er fængsel indtil 6 år.

Sager om grov vold er af meget forskellig karakter, og kan spænde fra f.eks. forsøg på at ramme en person med en flaske på et diskotek til vold i form af knivstik eller mange slag og spark på en person, der ligger ned.

Hvis der er anvendt våben eller kastet med genstande, som kan påføre ofret ikke uvæsentlige skader, vil det almindeligvis blive betragtet som grov vold. Slag med redskaber, herunder ølflasker, stave, kæder eller lignede, vil efter omstændighederne også kunne være grov vold. Angreb rettet mod legemsdele, der er særligt sårbare, vil ligeledes typisk betragtes som grov vold.

5. For så vidt angår de indhentede domme om grov vold, så fordeler de sig i overvejende grad i strafferammens nedste tredjedel. Jeg vil dog også nævne en enkelt afgørelse, som er afgjort med en straf på omkring halvdelen af strafferammen, for at illustrere en sådan overtrædelse. De groveste overtrædelser af § 245 vil efter omstændig-

hederne kunne straffes efter straffelovens § 246. Jeg vil redegøre nærmere for denne type sager efterfølgende.

Først vil jeg nævne en række afgørelser, som fordeler sig i den nederste tredjedel af strafferammen.

[Dom 1:] Den første sag, jeg vil nævne, angår grov vold, hvor der ikke er anvendt våben eller lignende. Det drejer sig om Vestre Landsrets dom af 27. marts 2017, hvor en gerningsmand flere gange havde sparket en anden person i hovedet, hvilket havde medført brud på næsen og øjenhulen. Retten lagde til grund, at der var tale om hårde spark, og at offeret, som sad i en taxi, ikke kunne komme ud af bilen. Gerningsmanden – der ikke tidligere var straffet – blev idømt fængsel i 3 måneder.

[Dom 2:] Det er i almindelighed en skærpende omstændighed, at volden har medført skader. Som eksempel herpå vil jeg nævne Østre Landsrets dom af 19. februar 2013, hvor en gerningsmand blev idømt fængsel i 1 år og 3 måneder. Gerningsmanden havde i forbindelse med et skænderi to gange sprøjtet salmiakspiritus i ansigtet på en anden person. Personen fik herved beskadiget begge sine øjne med synsnedsættelse til følge.

6. Inden jeg går videre til det næste eksempel, vil jeg nævne, at straffen for vold kan forhøjes med indtil det halve, når volden er begået af en person, der tidligere er dømt for forsætlig vold. [Straffelovens § 247, stk. 1]

Denne skærpelse er bl.a. illustreret i de næste eksempler. Det er dog ikke muligt præcist at sige, hvor meget straffen er skærpet som følge af, at volden er begået i gentagelsestilfælde.

[Dom 3:] Mit næste eksempel vedrører Vestre Landsrets dom af 17. december 2013, hvor en gerningsmand, der tidligere var straffet for vold, blev idømt fængsel i 1 år. Gerningsmanden havde i forbindelse med en uoverensstemmelse slået en bekendt i ansigtet med en stol med stålstel, hvorved den forurettede mistede et øje.

Ved strafudmålingen lagde landsretten bl.a. vægt på, at volden – trods de alvorlige skader – alene bestod af ét slag med en stol. Landsretten fandt således ikke, at der forelå særdeles skærpene omstændigheder. Forholdet kunne derfor ikke henføres under straffelovens § 246. Straffen indeholder ud over volden også et hærværksforhold.

7. Derudover vil jeg nævne endnu en sag om vold i gentagelsestilfælde.

[Dom 4:] Ved Vestre Landsrets dom af 12. november 2013 blev en gerningsmand – der tidligere var straffet for vold – idømt fængsel i 1 år og 6 måneder, for at have slået en person i hovedet med en spade, hvorved denne pådrog sig kraniebrud samt blødninger i hjernen. Ved straffastsættelsen blev der lagt vægt på, at volden var udøvet med en spade med alvorlige personskader til følge, og at ofret havde været i livsfare. Derudover blev der lagt vægt på, at gerningsmanden tidligere var straffet for vold, og senest 2 måneder før det pågældende forhold.

8. Endelig vil jeg nævne Østre Landsrets dom af 2. februar 2016, hvor straffen er fastsat til omkring halvdelen af strafferammen.

[Dom 5:] Ved dommen blev en gerningsmand – der flere gange tidligere var straffet for vold – idømt fængsel i 2 år og 6 måneder for at have tilføjet offeret to stiksår og flere snitsår i ansigtet. Et stik ramte offeret i brystkassen og førte til, at han var i potentiel livsfare.

9. I forlængelse af de domme om grov vold, som jeg netop har gennemgået, er det relevant at nævne, at Folketinget i denne samling har vedtaget et lovforslag (nr. L

142), som netop er trådt i kraft, og som har til formål at skærpe straffen for grov vold bl.a. efter straffelovens § 245.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at straffen i sager om overtrædelse af bl.a. straffelovens § 245 generelt skal forhøjes med en tredjedel. Der skal dog ske en yderligere skærpelse i de alvorligste sager, hvor der i dag bliver straffet i niveauet fra omkring 1 år og 9 måneders fængsel eller højere. Hensigten er ifølge forslaget, at der skal udmåles straffe, som har en bedre sammenhæng med strafniveauet for vold omfattet af straffelovens § 246 om særligt grov vold.

Der er også med lovændringen tilsigtet en skærpelse med en tredjedel af straffen for særlig grov vold efter straffelovens § 246 i de sager, der ligger inden for det såkaldte ”normalområde”. Dvs. at skærpelsen ikke skal omfatte de allergroveste sager om overtrædelse af straffelovens § 246, hvor der allerede i dag udmåles relativt høje straffe.

[Særligt grov vold og vold med døden til følge]

10. Jeg vil nu vende mig imod straffelovens § 246 om særlig grov vold og vold med døden til følge.

Straffen for vold omfattet af § 245 kan stige til fængsel i 10 år, hvis volden har været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder.

11. Jeg vil nævne fire afgørelser. Én med en straf fra den nederste tredjedel, én fra den nederste halvdel, én fra den øverste halvdel og én fra den øverste tredjedel. Jeg starter med den mildeste straf.

[Dom 6:] Det første eksempel – som beskriver en dom i den nederste tredjedel – er Retten i Næstveds dom af 16. september 2015, hvor en kvinde blev fundet skyldig i vold med døden til følge og idømt fængsel i 2 år. Hun blev dømt for i spirituspåvirket tilstand at have påkørt sin mand, der efterfølgende blev slæbt efter bilen og døde. Retten lagde ved strafudmålingen – i formildende retning – vægt på, at tiltalte forud for påkørslen i en årrække var blevet udsat for vold af sin mand, og at hun ikke tidligere var straffet.

[Dom 7:] Det andet eksempel – som ligger i strafferammens nederste halvdel – er Østre Landsrets dom af 3. juli 2014, hvor en far blev fundet skyldig i at have udsat sit 3 måneder gamle barn for rystevold, hvorved det var påført betydelige hjerne- og øjenskader. Straffen blev fastsat til fængsel i 4 år. I skærpende retning blev der lagt vægt på forholdets meget betydelige grovhed og alvorlige følger for et helt værgeløst offer. I formildende retning blev der lagt vægt på, at der var tale om et enkeltstående forhold, at der ikke var grundlag for at antage, at faderen havde haft forsæt til at påføre barnet skader, og at han kort efter voldshandlingen tilkaldte hjælp.

[Dom 8:] Derudover vil jeg nævne Østre Landsrets dom af 19. august 2015, hvor to gerningsmænd hver blev idømt fængsel i 6 år for grov vold og vold med døden til følge. Det vil sige straffe, som befinder sig i strafferammens øverste halvdel.

De to gerningsmænd havde foran et værtshus slået to personer i hovedet med henholdsvis en flaske og et glas. Gerningsmændene sparkede herefter flere gange de to personer, mens de lå ned, herunder i hovedet. En gerningsmand sparkede herefter den ene person, der lå hjælpeløs på vejbanen, i hovedet og trådte på dennes ansigt, hvorved han fik en hjerneblødning og senere afgik ved

døden. Den anden person fik et brud på kindbenet og en lille hjerneblødning. Herudover havde de to gerningsmænd overfaldet en tredje person med slag og spark, da han forsøgte at gribe ind. Der blev ved straffastsættelsen bl.a. lagt vægt på den udøvede volds grove karakter.

[Dom 9:] Endelig vil jeg nævne Vestre Landsrets dom af 11. april 2013, hvor tre gerningsmænd blev fundet skyldige i vold med døden til følge. De tre personer havde overfaldet en person, på dennes bopæl, med spark og tramp mod hovedet og kroppen. Den forurettede pådrog sig bl.a. kvæstelser i ansigtet, et delvist afrevet øre og blødning i hjernen. På hospitalet døde offeret af lungebetændelse, der var opstået på grund af sengeleje, som var nødvendiggjort af kranielæsionerne.

En af gerningsmændene, der tidligere var straffet for vold, blev idømt 8 års fængsel, det vil sige en straf i den øverste tredjedel af strafferammen. Den anden gerningsmand, som ikke tidligere var straffet for lignende kriminalitet, blev idømt 6 års fængsel. En tredje gerningsmand, som ansås for at have haft en noget mindre andel i voldsudøvelsen, blev straffet med fængsel i 2 år.

Denne afgørelse tjener bl.a. til at illustrere betydningen af straffelovens § 247, stk. 1, om vold i gentagelsestil-

fælde. Den ene dømte, der var tidligere straffet, fik således 8 års fængsel. En af de andre dømte, der ikke tidligere var straffet, fik derimod 6 års fængsel. Ved straffastsettelsen blev der dog ifølge dommen taget hensyn til den pågældendes unge alder og umodenhed.

[Uagtsomt manddrab]

12. Jeg vil nu gennemgå en række domme som illustrerer udmålingen af straf i sager om uagtsomt manddrab.

Efter straffelovens § 241, straffes den, som uagtsomt forvolder en andens død, med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Under særligt skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i indtil 8 år.

Det følger direkte af bestemmelsen, at det skal anses som en særligt skærpende omstændighed, hvis forholdet er begået i forbindelse med spirituskørsel, narkokørsel eller særlig hensynsløs kørsel.

13. Strafferammen i normaltilfælde er som nævnt bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Som eksempel på overtrædelser, der kan medføre straf i den nederste tredjedel af strafferammen, vil jeg nævne tre domme:

[Dom 10:] Den første er en dom afsagt af Østre Landsret den 3. december 2015, hvor en lastbilschauffør i forbindelse med et højresving havde overset en cyklist, som blev påkørt og senere døde. Det blev lagt til grund, at lastbilchaufføren havde svinget til højre med en hastighed på ca. 20-26 km/t uden at have sikret sig, at der ikke var cyklister i lastbilens blinde vinkel. Lastbilchaufføren blev straffet med 20 dagbøder á 250 kr. og blev frataget førerretten i et år.

[Dom 11:] Den næste dom er afsagt af Vestre Landsret den 10. oktober 2017. Dommen omhandler en sag, hvor føreren af en personbil havde påkørt en motorcykel, så føreren af motorcyklen og en passager mistede livet. Føreren af bilen havde mistet herredømmet over bilen efter en afværgemanøvre. Landsretten lagde ved strafudmålingen vægt på, at føreren – som ikke havde kørekort – havde overtrådt hastighedsbegrænsningen på stedet med mindst 25 pct. og i øvrigt ikke havde tilpasset sin hastighed til forholdene på stedet. Føreren blev straffet med fængsel i 30 dage. Retten fandt, at straffen henset til den tiltaltes personlige forhold, kunne gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste og en bøde.

14. De fleste sager om uagtsomt manddrab vedrører trafikdrab. Der er dog enkelte sager, som vedrører andre

overtrædelser. Jeg vil til illustration nævne Retten i Holstebros dom af 24. juni 2016, hvor straffen blev fastsat til halvdelen af strafferammen, det vil sige fængsel i 60 dage:

[Dom 12:] Sagen omhandlede en gæst på et værtshus, som efter have lænet sig op ad en uaflåst kælderdoor var faldet ca. 2 meter ned af en stejl kældertrappe. Gæsten mistede livet ved faldet. Byretten lagde vægt på, at ejerne – henset til den uaflåste dørs placering i lokalet, kældertrappens udformning og deres viden om tidligere faldulykker – burde have indset, at deres undladelse af at træffe foranstaltninger til at forhindre faldulykker kunne medføre risiko for dødelige ulykker. Begge ejere blev – som nævnt – straffet med betinget fængsel i 60 dage.

[Uagtsomt manddrab under særligt skærpende omstændigheder]

15. De domme, som jeg netop har gennemgået fordeler sig inden for strafferammens nederste halvdel, og illu-

strerer således også, at den øverste halvdel af strafferammen er forbeholdt de særligt grove tilfælde.

[Dom 13:] Som et eksempel på en sag fra den øverste halvdel af strafferammen kan jeg nævne Vestre Landsrets dom af 11. juni 2015, hvor en pilot blev straffet med betinget fængsel i 3 måneder. Piloten havde under en polterabend haft en passager med i flyet, som havarerede, hvorved passageren mistede livet. Retten fandt, at piloten i forbindelse med flyvningen havde tilsidesat væsentlige hensyn til flysikkerheden. Ved straffastsættelsen blev der lagt vægt på, at piloten groft havde tilsidesat de tilladte flyvehøjder under udførelsen af kunstflyvningsmanøvrer, hvilket resulterede i passagerens død. Straffen blev gjort betinget under hensyn til de alvorlige skader som piloten selv havde pådraget sig ved haveriet, samt den tid, som var forløbet, siden forholdet var begået.

16. For så vidt angår uagtsomt manddrab vil de særligt grove tilfælde også kunne straffes efter sidestrafteammen på fængsel indtil 8 år, som finder anvendelse på overtrædelser, som begås under særligt skærpende omstændigheder.

Det er forudsat forarbejderne til bestemmelsen, at uagtsomt manddrab begået i forbindelse med spirituskørsel,

narkokørsel, eller særligt hensynsløs kørsel i normaltillælde skal straffes med fængsel i 16-18 måneder. Det er desuden forudsat, at de groveste tilfælde af uagtsomt manddrab i forbindelse med sådan vanvidskørsel skulle føre til straffe på op til 5 års fængsel.

Jeg vil nævne to eksempler fra strafferammens nederste tredjedel og et fra strafferammens øverste halvdel. Afgørelserne følger den normalstraf, som fremgår af forarbejderne til bestemmelsen.

[Dom 14:] Den første dom – som ligger i strafferammens nederste tredjedel – er afsagt af Vestre Landsret den 25. april 2016. Dommen vedrører en sag, hvor føreren af en varebil var kørt over i den modsatte vognbane, og her kolliderede med en personbil, hvis fører døde. Landsretten lagde vægt på, at føreren af varebilen var påvirket af alkohol ud over det tilladte, og at han havde ført varebilen med en hastighed på mindst 95 km/t på et sted med en hastighedsbegrænsning på 80 km/t. Det var endvidere nat og meget tåget. Føreren blev idømt fængsel i 1 år og 6 måneder, og fik frakendt førerretten i 3 år.

[Dom 15:] Et andet eksempel – som også er i den nederste tredjedel af strafferammen – er Østre Landsrets dom af 4. maj 2015. I denne sag var føreren af en varebil med

mindst 142 km/t kørt ind i et kryds, hvor han påkørte en personbil. Føreren af personbilen døde. Landsretten lagde vægt på, at føreren af varebilen var spirituspåvirket ud over det tilladte, og at han havde ført varebilen med en meget høj hastighed på en strækning med en hastighedsbegrænsning på 70 km/t. Føreren blev idømt fængsel i 2 år, og fik frataget førerretten i 8 år.

[Dom 16:] Endelig vil jeg nævne Østre Landsrets dom af 12. maj 2014, hvor føreren af en personbil blev idømt fængsel i 4 år og 6 måneder, hvilket er i strafferammens øverste halvdel. Føreren fik endvidere frataget førerretten for bestandig.

Føreren havde over et kørselsforløb begået et meget stort antal overtrædelser af færdselslovgivningen samt to gange voldt nærliggende fare for nogens liv eller førlighed. Kørselsforløbet endte med en påkørsel af en fodgænger, da personbilen med høj hastighed kørte over for rødt lys. Fodgængerens liv mistede som følge af påkørslen. Føreren var spiritus- og narkopåvirket og var flere gange tidligere dømt for spiritus- og narkokørsel samt frataget førerretten.

Dette eksempel illustrer altså, hvilke forhold, der bl.a. kan medføre en straf i den øverste halvdel af strafferammen.

[Antal nævningesager]

17. Jeg vil nu gå videre til punktet om nævningesager. Retsudvalget har bedt om at få oplyst, hvor mange sager om uagtsomt manddrab, grov vold og særligt grov vold, der de seneste fem år har været rejst som nævningesager.

Efter retsplejeloven skal der som udgangspunkt deltage nævninge i en straffesag, hvis der kan blive spørgsmål om fængsel i 4 år eller derover.

Justitsministeriet har indhentet oplysninger om antallet af nævningesager fra Rigsadvokaten. Opgørelsen omfatter nævningesager, hvor hovedforholdet har været enten uagtsomt manddrab, grov vold eller særligt grov vold.

Jeg skal for god ordens skyld sige, at antallet af nævningesager ikke nødvendigvis er udtryk for antallet af sager, hvor anklagemyndigheden har nedlagt en påstand om fængsel i 4 år eller derover. Det skyldes, at sagerne i stedet kan være behandlet som tilståelsessager – hvor der

ikke medvirker nævninge – eller domsmandssager, hvis den tiltalte har ønsket det.

18. Rigsadvokaten har oplyst, at der i perioden 2013-2017 ikke har været nævningesager, hvor overtrædelse af straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab har været hovedforholdet.

For så vidt angår grov vold efter straffelovens § 245 har Rigsadvokaten oplyst, at der i perioden 2013 til 2017 har været i alt 62 nævningesager.

I forhold til særlig grov vold efter straffelovens § 246 har der i perioden 2013 til 2017 været i alt 15 nævningesager.

[Afslutning]

19. Jeg håber, at min gennemgang har kunnet kaste yderligere lys over domstolenes strafudmåling i sager om uagtsomt manddrab, grov vold og særligt grov vold.

Som gennemgangen har vist, er straffe i den øverste tredjedel, halvdel eller endog øverste to tredjedele af en straf-feramme i almindelighed forbeholdt de groveste overtrædelser eller tilfælde, hvor der er begået et større antal overtrædelser.

Tak for ordet.